

STARI GRAD — PRIMJER ODNOSA JEDNOG GRADA PREMA SVOJOJ BAŠTINI

Novoosnovanom Varaždinskom muzealnom društvu dodijelila je varaždinska općina 1925. godine nekoliko prostorija u Starom gradu za potrebe uređenja muzeja. Ulaženjem u objekt započeta je bogata i kontinuirana djelatnost na polju zaštite tvrđave. Već prvi muzealci nastojali su sačuvati izvornost objekta u okviru tadašnjeg znanja te tehničkih mogućnosti. Ipak, uz svu brigu Stari grad je tražio jedan cjelovit zahvat posebno nakon slijeganja tla izgradnjom hidrocentrala i potresa 1982. godine. Sve predradnje, kao što je arhivsko istraživanje, arheološko i arhitektonsko iskopavanje i snimanje objekta, u međuvremenu bile su završene pa se je iz sredstava samodoprinosa pristupilo izradi projekata. Tim projektom izvršene su tek manje izmjene, tako da se 1983. godine nakon detaljne razrade faza naručio glavni i izvedbeni projekt I. faze obnove. Stručna komisija na čelu s prof. Erlichom zaključila je da prvom fazom moraju biti obuhvaćeni južno i zapadno krilo tvrđave kao najugroženiji dijelovi. Projekti su naručeni kod Restauratorskog zavoda Hrvatske a za glavnog projektanta imenovan je Zvonimir Matica. Zbog više većih zahvata na objektima kulture u Varaždinu, Muzej je morao prvobitno zamišljenu I. fazu podijeliti na dvije, pa je 1. rujna 1983. godine sa 25,000.000 dinara započela obnova južnog krila i uvođenje infrastrukture. U toku jeseni i zime izvedeni su glavni radovi na vodovodu i kanalizaciji, postavljanju plinovoda i struje. Istovremeno su tekli radovi i na obnovi krila gdje je bilo određenih problema na saniranju jednog nosivog zida i stropa u prizemlju. Izrađene su i nove drvene stepenice na mjestu nekadašnje unutrašnje komunikacije između kata i prizemlja. U objekt je smješten upravni dio muzeja, sobe kustosa, dnevni boravak, kotlovnica i manje skladište. Ovim rješenjem upravni je dio odvojen od izložbenog, a opet pruža mogućnosti brzog dolaska kustosa u taj prostor.

Istraživanja Restauratorskog zavoda Hrvatske na pročeljima tekla su paralelno s građevinskim radovima, a rezultat su bili nalazi osli-

kavanja prozorskih okvira, te imitacije kamenih blokova na uglovima. Zbog sanacije vlage južno pročelje izvodilo se u dva navrata, što je na žalost rezultiralo različitom obradom pa je Komisija koja prati radove na Starom gradu zaključila da se izradi novo pročelje. Sredstva za to već su osigurana.

Početkom 1984. godine ugovoreni su radovi na zapadnom krilu i za tu namjenu Izvršno vijeće SO Varaždin usmjerilo je 23,000.000 dinara. Već od prije znalo se za vrlo lošu statičku situaciju krila, što se potvrdilo u toku radova. Morala se izvesti armirano betonska deka u svakom katu, koja je, međutim, omogućila micanje kasnijih pregradnji i dobivanje dvije izvorne prostorije u prvom katu. Ponovno su u njima došli do izražaja stari drveni renesansni stropovi, a stručnjaci Restauratorskog zavoda Hrvatske pronašli su pod naslagama bojenja staru slikariju utvrđenog grada, niše i otvore vratiju. Otvoren je i stari kamin u kome je nađena originalna kamena greda, koja se nakon restauriranja vratila na prvobitno mjesto. Imitirajući boju stare žbuke, sačuvane mjestimice, pokušao se dobiti dojam prostora iz 16. stoljeća. Na zidu do kamina nađen je crtež olovkom koji prikazuje jedra i jarbole broda iz 16. stoljeća.

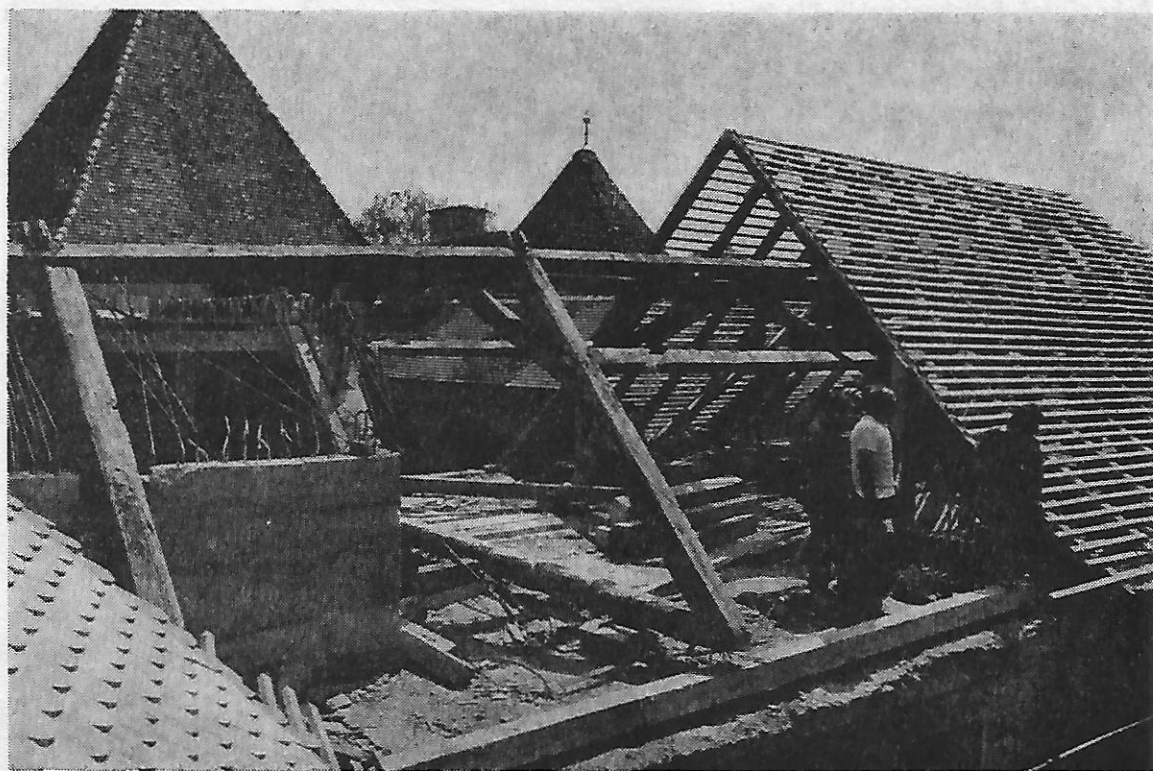
Stara komunikacija unutar krila vodila je od prizemlja do drugog kata. Bile su to drvene pužaste stepenice koje su svojim cilindričnim plaštom zatvarale pogled na zapadnu kulu i njen renesansni kameni portal. Kako nisu pružale cjelovitu vertikalnu komunikaciju a bile su i trošne, zaključeno je da se na njihovom mjestu izvede moderno dvokrako stepenište. Stepenište je izrađeno u betonu i obloženo kamenom a kao sasma novi element u objektu odvojeno je od starog zida. Zbog poteškoća oko radova na krovu i drugih nepredviđenih radova, Izvršno vijeće odobrilo je dodatnih 5,000.000 dinara za pokriće troškova. Radovima na ovom krilu muzej je dobio mokri čvor za posjetioce i radionicu za drvo u prizemlju i mali depo na tavanu. Istraživanjem dvorišnih pro-

čelja zapadnog i sjevernog krila, stručnjaci RZH pronašli su tri faze oslikavanja. Zaključeno je da se obnovi druga faza iz druge polovice 16. stoljeća, dok su ostali nalazi pažljivo skinuti s pročelja i nakon restauriranja bit će izloženi kao muzejski eksponati.

Drugom fazom započeli su radovi na velikoj zapadnoj kuli. Najveća promjena dogodila se vraćanjem poda u prvom katu na mjestu drvene galerije, koju je dao izraditi prof. Filić. Tako je vraćeno izvorno stanje, a muzej je dobio za postav dva nova prostora. Naknadno je na tavanu izrađen i jedan veći depo. 1985. godine ugovoreni su radovi za sjeverno krilo. Sjeverno krilo nastalo je od gotičke kule i kasnije izgradnje. Ova obnova omogućila je prezentaciju gotičke arhitekture posebnom obradom na pročeljima dok je u unutrašnjosti zadržan zatečeni nivo podova kako se ne bi poremetila funkcija muzeja. Izvedeno je novo stepenište prema podrumu, koji je tako stavljen u funkciju. Probijena su nova vrata pa je sada povezan cijeli podrumljeni dio Starog grada.

U rujnu 1986. godine, nakon što su u podrum postavljene vitrine za Arheološki odjel, u roku od par dana, vjerojatno zbog velike količine kondenzirane vlage, vitrine su popljesnivile. Slično se dogodilo 1975. g. u podrumu zapadne kule. Ovakva pojava nije se očekivala u ovom prostoru jer je tu za razliku od podruma zapadne kule izvedena sanacija vlage i daleko bolja ventilacija. Toj pojavi morao bi se naći uzrok inače će cijeli podrum biti neupotrebljiv za osjetljivi arheološki materijal.

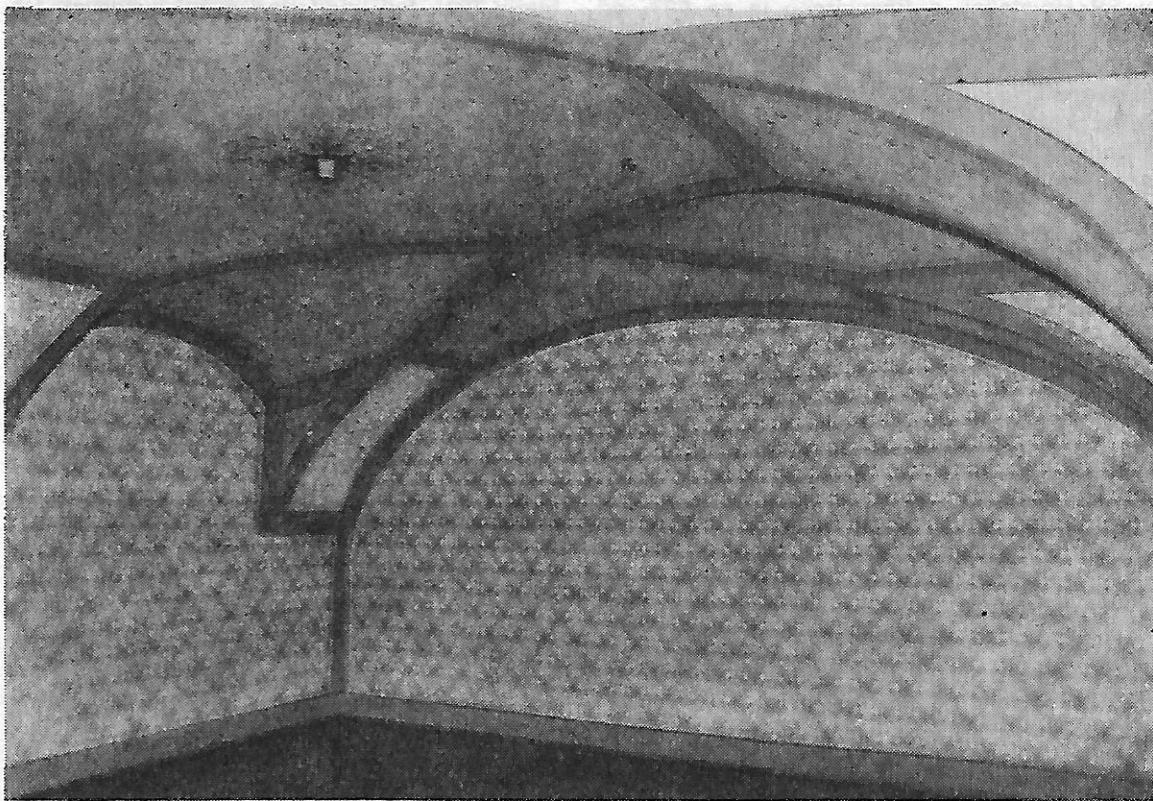
Prizemlje sjevernog krila, nakon što su maknute sve naknadne pregradnje, pretvoreno je u prostor za prijem publike. Tu će se kupovati ulaznice i suveniri, te ostavljati garderoba. Iz tog prostora posjetitelji će uz pomoć vodiča prvo razgledati Arheološki odjel u podrumu. Stepenicama u zapadnom krilu popet će se u prizemlje, gdje će u velikoj prostoriji zapadne kule biti izložena zbirka oružja. Nastavit će se istim stepenicama do prvog kata, gdje će u zapadnom krilu biti izloženi predmeti iz varaždinske prošlosti. Iz tog prostora izlazi se na

Sl. 1 — Radovi na krovu zapadnog krila (foto: D. Putar)

otvorenu galeriju i ponovno ulazi u objekt i to u gotičku kulu gdje se predviđa izložiti zbirka cehalija. Nakon toga slijedi stari obilazak Starog grada sa prostorom ljekarne, renesansne sobe, barokne, dvije rokoko. Tu se prekida razgledavanje stilskih soba, jer se ponovno stepenicama odlazi na nekadašnji tavan sjevernog krila, gdje će u vitrinama biti izložene zbirke stakla, porculana, satova i dr. Ponovno slijede stilske sobe na drugom katu. Starim stepenicama posjetioci se spuštaju u prvi kat, gdje

prema sjeveru. U ovom prostoru vjerojatno će se izlagati stari topovi. U želji da se posjetiteljima pokaže način ličenja zidova iz druge polovine 19. stoljeća jedna od soba obnovljena je na taj način. Nađeni su i mnogi natpisi iznad vratiju soba kojima se može točno pretpostaviti čija je bila. Ukupni zahvat, uključujući i izradu vitrina stajao je 58,000.000 dinara. Konzervatorski nadzor i izvođenje svih restauratorskih zahvata povjereno je Restauratorskom zavodu Hrvatske, a građevinski nadzor RO Coning (ing.

Sl. 2 — Obnovljena bivša soba »Ritz« (foto: D. Putar)

će najprije razgledati sakralnu zbirku a zatim nastaviti razgledavanjem stilskih soba. Razgledavanje završava zbirkom tekstila u zapadnoj kuli. Gotička kula u sklopu sjevernog krila dala je novi kvalitativni akcent Starog grada. Istraživanjem pod kule došlo se do originalnog nivoa do kojeg su vodile kamene stepenice (sačuvane), a otvorene su zazidane niše

Mladen Cesar). Radovi na sve tri faze bili su gotovi do 16. studenog 1985. godine, kada je Gradski muzej proslavio 60. obljetnicu postojanja. Tom prilikom gosti su mogli razgledati sve prostorije a u foajeu (prostor za prijem posjetitelja) je bila postavljena izložba.

U proljeće 1986. godine ugovoreni su radovi za četvrtu fazu kojom je obuhvaćen sje-

verni obrambeni zid i istočna kula i naručeni su projekti za posljednje dvije građevinske faze (gotička kula s mostićem i južna kula). Za radove je muzej dobio 68,000.000 od Izvršnog vijeća SO Varaždin a od RSIZ-a kulture daljnjih 20,000.000 dinara. Istraživanja u ovoj fazi donijela su neka nova saznanja. Tako su pronađena velika ulazna vrata na istočnom zidu malog dvorišta, a ispod velikih zdepastih lukova sjevernog obrambenog zida pojavili su se vitki lukovi. Nažalost, u toku radova došlo je do urušavanja pa je sve prekinuto i sada se izrađuju potrebni projekti sanacije.

Zahvat na Starom gradu svakako je jedno od najvećih gradilišta na spomenicima kulture u SR Hrvatskoj, a financirano je sa 90% od grada Varaždina. Iako ovaj poduhvat plijeni pažnjom, ne smije se zaobići i drugo što grad Varaždin u posljednje vrijeme daje za svoju kulturnu baštinu. Sve je započeto izglasavanjem Samodoprinosu a kome je kultura dobila prva sredstva za obnovu Narodnog kazališta »August Cesarec« a Gradski muzej za palaču Sermage.

1981. godine kada je Varaždin obilježavao 800 godina prvog pisanog spomena, Muzej je započeo obnovom palače Sermage — svoje Galerije slika. U roku od 10 mjeseci izrađeni su projekti i izvršena je obnova. Po obnovi muzej je dobio prostor stalnog postava Galerije slika, prvi Izložbeni salon, nove depoe, fotolaboratorij i preparatorsku radionicu. Uređeno je i veliko dvorište, koje svojim izgledom dopunjuje tu varaždinsku ljepoticu. Cijena zahvata — 13,800.000 dinara.

Već druge godine počela je obnova Muzeja narodne revolucije. Stalni postav proširio se na prizemlje objekta sa stalnom izložbom »Tito Varaždinu — Varaždin Titu«. Uz ostalo, odjel je dobio nove prostorije za rad kustosa, biblioteku, predavaonu i mali izložbeni prostotr. Stari ulaz zamijenjen je novim prema jugu, gdje je RO Parkovi uredila parkovni prostor i tako doličan prilaz muzeju. Radovi na obnovi trajali su do 1984. godine i stajali su oko 14,000.000 dinara.

U oba objekta kasnije su se pokazali neki nedostaci, međutim, najčešće su nastali zbog toga jer Muzej nema dovoljno sredstava za redovito grijanje. Moramo znati da se jednokratnom sanacijom ne mogu riješiti svi stoljetni problemi objekata, pa bi se vlasnicima starih građevina trebala osigurati dodatna sredstva za održavanje.

U primjeru Starog grada i drugih objekata Muzeja očituje se odnos Varaždina prema svojoj kulturnoj baštini, a on je više nego primje-

ran. Tom popisu treba priključiti: Narodno kazalište »August Cesarec«, robna kuća Varteks, Zborna crkva čazmanskog kaptola, Historijski arhiv, zgrada Fakulteta, gradska vijećnica, stara županija i mnoge druge.

Mnogi si postavljaju pitanje »varaždinskog čuda«? Od kuda najednom da grad bez visoko kumulativne privrede ulaže toliko u svoje spomenike? Odgovor na to je vrlo jednostavan. Varaždinci vole svoj grad i ponose se njime. Tako je mogla biti prihvaćena odluka da se počnu izdvajati sredstva za sanaciju nakon potresa 1982. godine. Sredstva se formiraju kroz stopu SIZ-e kulture, a o njihovoj raspodjeli odlučuje Izvršno vijeće SO Varaždin prema prioritetnoj listi. Svi investitori dužni su davati tromjesečne izvještaje, a u radu im pomažu Komisije za praćenje radova. U vrlo kratko vrijeme zasjale su nove fasade, crvene se nova krovišta. Iz mjeseca u mjesec Varaždin mijenja svoj izgled. Upravo to što se planirani objekti pravovremeno završavaju i što se o svakom dinaru strogo vodi računa, garant je da će Varaždinci i u buduću imati isti odnos prema svojoj baštini.

Kako je zapravo malo tajne u »čudu«. Treba samo ljubavi i ponosa na svoju baštinu i zatim je sve lako.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Ljerka Albus, Darko Sačić, Mirjana Dučakijević, Magdalena Lončarić, Marina Šimek

Odgovorni urednik: Darko Sačić

Prelom: Uredništvo

Naslovna stranica: Darko Sačić

Fotografija — Davor Putar

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik:

Gradski muzej Varaždin

Za nakladnika: Darko Sačić

Tisak: »Zrinski« Čakovec

Broj 10 — Ožujak 1987.

God. X

Naklada 800 komada

Naslovna stranica: S izložbe »40. godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj«

Prijevod: Željko Grabar, Vid Lončarić, Ljerka Perči, Marina Šimek, Vesna Šimunić

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN
ARHEOLOŠKI ODJEL

15644